

ستایش - معرفتِ آفریدگار

درس اول

با دوستان سعدی، به بوستان
سعدی رفتیم.

شیخ محمود در شبستر با
گلشن، راز می گفت.

بلعمی! در تاریخ خود چه نوشتی؟
معرفت کردگار را نوشتم.

آنچه می آموزیم

• هوا سرد شد •

• آیا هوای دیروز سردتر از امروز است؟ •

• در این هوای سرد، زودتر به خانه برو •

• چه هوای سردی!

همه‌ی جمله‌های بالا، درباره‌ی «هوا» بیان شده است.

سؤال معنای هر جمله، با دیگری چه تفاوتی دارد؟

لحن خوانش هر جمله، چگونه است؟

چرا نشانه‌های نگارشی پایان جمله‌ها، با یکدیگر تفاوت دارد؟

• در جمله‌ی اوّل، گوینده قصد **بیان خبری** را دارد. به این گونه جمله‌ها، **جمله‌ی خبری** می‌گوییم.

مثال مادرم غذا می‌پزد. علی به مدرسه رفت. در فصل پاییز برگ درختان، زرد می‌شود.

• در پایان جمله‌های خبری، نشانه‌ی نگارشی نقطه (.) می‌آید.

• در جمله‌ی دوم، گوینده سؤالی را **پرسیده** است. به این گونه جمله‌ها، **جمله‌ی پرسشی** می‌گوییم.

مثال درست را خوانده‌ای؟ چرا به مهمانی نرفتید؟ قیمت این لباس، چند است؟

• در پایان جمله‌های پرسشی، نشانه‌ی نگارشی علامت سؤال (؟) می‌آید.

نکته

اگر در جمله‌های پرسشی، کلمه‌ی پرسشی (پرا، چگونه، آیا، چند، بطور، کی، چه کسی) نباشد، از طریق علامت نگارشی پایان جمله، می‌توانیم به پرسشی بودن یا نبودن آن، پی ببریم.

• در جمله‌ی سوم، گوینده به مخاطب خود، انجام دادن کاری را **دستور** می‌دهد. به این گونه جمله‌ها

جمله‌ی امری می‌گوییم.

مثال به کارهایت رسیدگی کن. درست را بخوان. برخیز و مخور غم جهان گذران.

• در پایان جمله‌های امری، معمولاً علامت نگارشی نقطه (.) می‌آید.

نکته

نوع فعل در جمله‌های امری:

دستور به انجام دادن کاری: برو، بنشین، بفر، بساز (به این گونه فعل‌ها، **فعل امر** می‌گوییم).

دستور به انجام ندادن کاری: نرو، نفواب، نساز، نگو (به این گونه فعل‌ها، **فعل نهی** می‌گوییم).

• در جمله‌ی چهارم، گوینده، **احساس** خود را بیان کرده است. به این گونه جمله‌ها که در آن گوینده

به بیان احساسات و عواطف و شگفتی‌های خود می‌پردازد، **جمله‌ی عاطفی** می‌گوییم.

مثال چه صدای دل انگیزی! به به! عجب نقاشی زیبایی!

• در پایان جمله‌های عاطفی، علامت تعجب (!) می‌آید.

بیشتر بیا موزیم

خانهِ بزرگ	دخترِ مهربان
مهمانِ غریبه	صدایِ دلنشین
خانهِ همسایه	دخترِ دایی
مهمانِ ما	صدایِ پرندگان

سؤال ترکیب‌های ساخته‌شده در گروه **الف** چه تفاوتی با گروه **ب** دارند؟

وقتی دو واژه در کنار هم قرار بگیرند و میان آنها حرف **-** وجود داشته باشد، آن دو با یکدیگر، یک ترکیب می‌سازند.

ترکیب‌ها دو نوع هستند:

الف ترکیب **وصفی**: اگر واژه‌ی دوم، صفت باشد و برای توصیف کلمه‌ی قبل از خود (موصوف) آمده باشد، نوع ترکیب، وصفی است.

ترکیب وصفی = موصوف + صفت

ب ترکیب **اضافی**: اگر واژه‌ی دوم، صفت نباشد و فقط توضیح بیشتری از کلمه‌ی قبل از خود (مضاف) باشد، نوع ترکیب، اضافی است.

ترکیب اضافی = مضاف + مضاف‌الیه

این‌گوی و این میدان

واژه آموزشی

۱ در جمله‌های زیر، مترادف واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

الف دو نفر از دوستانم با یکدیگر به **مشاجره** پرداخته و هر دو **آزرده‌خاطر** شده بودند.

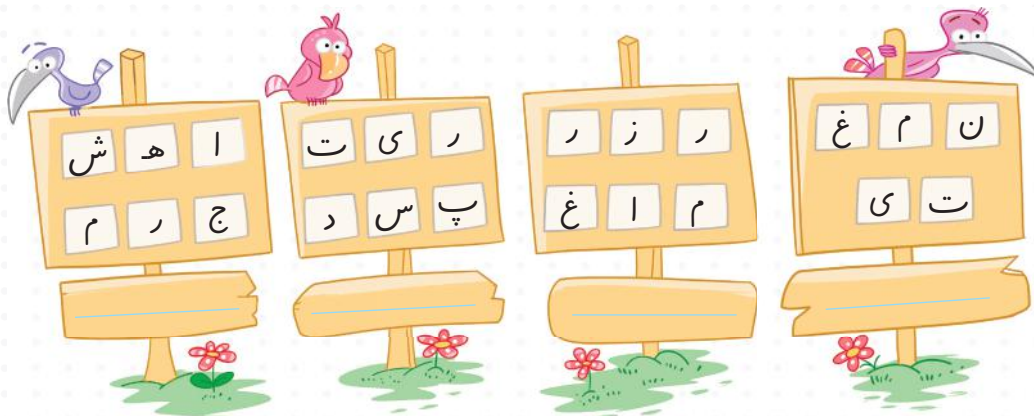
ب) با صدای **موزون** _____ پرندگان از خواب برخاستم و از **خالق** _____ مهربان به خاطر نعمت‌های فراوانش **سپاسگزاری** _____ کردم.

۲) هم خانواده‌ی هر یک از واژه‌های داده شده را، از متن پیدا کرده و در مقابل آن بنویسید.

یکی از ویژگی‌های انسان‌های موفّق، داشتن صداقت است. صداقت یعنی راستگویی در حرف و عمل. بعضی از افراد فکر می‌کنند می‌توانند با نیرنگ و فریب کاری، موفّق شوند؛ غافل از اینکه خداوند عادل و بر همه چیز آگاه است.

_____ =	صادق	_____ =	موفّقیت
_____ =	غفلت	_____ =	اعمال
_____ =	متفکّر	_____ =	عدل

۳) با حروف درهم ریخته‌ی زیر، واژه‌های معنادار بسازید.

۴) نوع هریک از جمله‌های زیر را مشخص کنید. (امری - خبری - عاطفی - پرسشی)

الف) برای رسیدن به موفّقیت باید چه کنیم _____

ب) این مخلوقات زیبای خداوند چقدر شگفت‌انگیز هستند _____

ج) هر گل و برگ که هست یاد خدا می‌کند _____

در هر قسمت، با استفاده از کلمه‌ی داده شده، جمله بسازید.

استفاده

جمله‌ی خبری:

جمله‌ی پرسشی:

آسان

جمله‌ی عاطفی:

جمله‌ی امری:

در هر بیت تعداد جمله‌ها را مشخص کنید.

در او هرچه بگفتند از کم و بیش   نشانی داده‌اند از دیده‌ی خویش

جهان جمله فروغ روی حق دان   حق اندروی زپیدایی است پنهان

ترکیب‌های زیر را در جای مناسب قرار دهید.

ترکیب وصفی

ترکیب اضافی

انسانِ قدرتمند - کاغذهای رنگی
خانه‌ی مادر بزرگ - ساعت پدرم
شاهنامه‌ی فردوسی - خاطرات شیرین

درک مطلب

جاهای خالی را با کلمه‌های داده شده، پر کنید.

اختلاف - آفریدگار - صحرا - آبادی - مخلوق

الف) اندیشه کردن اندر کار خالق و ..... روشنایی افزایش اندر دل.

ب) تمام پدیده‌ها را خالق است که ..... ایشان است.

ج) دو دوست بر سر موضوعی ..... پیدا کردند.

د) وقتی کسی ما را آزار می‌دهد، باید روی شن‌های ..... بنویسیم.

۹ هر اثر را به صاحب آن وصل کنید.

شیخ محمود شبستری

ابوعلی بلعمی

سعدی

بوستان

گلشن راز

تاریخ بلعمی

گلستان

۱۰ به پرسش‌های زیر، پاسخ کوتاه دهید.

الف) چه چیزی موجب روشنایی دل می‌شود؟

ب) انسان هوشیار، با دیدن هر یک از مخلوقات، به چه چیزی می‌اندیشد؟

ج) با توجه به نعمت‌های فراوان خداوند، وظیفه‌ی ما چیست؟

۱۱ مفهوم عبارت‌های زیر را به نثر روان بنویسید.

آفریدگار را بیاید پرستیدن و برنعمت او سپاس‌داری باید کردن.

خیز و غنیمت شمار، جنبش باد ربیع   ناله‌ی موزون مرغ، بوی خوش لاله‌زار

املا

۱۲ در عبارت زیر، املاي چند کلمه نادرست است. شکل درست آنها را بنویسید.

یکی از آنها از سر خشم بر چهره‌ی دیگری صیلی زد. سخت آذرده شد ولی بدون اینکه چیزی بگوید، روی شن‌های بیابان نوشت: «امروز بحتترین دوستم بر چهره‌م زد».

املاي درست واژه‌ها:

۱۲

۱۳ با توجه به املاي درست هر واژه، يکي از حروف را مشخص کنيد.

الف) ز فضلش هر دو آ ع لم گشت روشن / ز في ض ظ ش، خاک آدم گشت گلشن

ب) برگ درختان سبز در نظر ه ح و شيار / هر ور غ ق ش دفتری است، معرفت کردگار

۱۴ رعايت کدام يک از موارد زير، در هنگام نوشتن، ضروري نيست؟

☐ الف) استفاده نکردن از واژه‌های شکسته

☐ ب) ساده و خوانا نوشتن

☐ ج) استفاده از کلمه‌های گفتاری

☐ د) پرهيز از تکرار کلمه‌ها

۱۵ در جاهای خالی، نشانه‌های نگارشی مناسب قرار دهيد.

دوستش با تعجب از او پرسيد   بعد از اينکه من با سيلی تو را آزردم تو آن جمله را روی
شن‌های صحرا نوشتی ولی حالا اين جمله را روی صخره حک می‌کنی

۱۶ با توجه به تصوير زير، متن زیبایی بنويسيد.

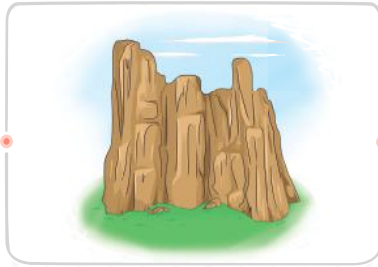

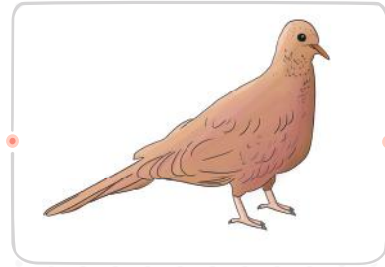
واژه‌نامه تصویری

صخره: سنگ سخت

ربیع: بهار

قمری: پرنده‌ای خاکستری
رنگ و کوچک‌تر از کبوتر

واژه‌های هم‌خانواده

هم‌معنی	هم‌خانواده	واژه
احسان، بخشش	فضیلت	فضل
شناخت	عرفان	معرفت
دارای وزن و آهنگ	وزن	موزون
پیدا شدن	جلا، متجلی	تجلی
آفریده، مردم	خالق، مخلوق	خلق
نادانی	غافل	غفلت
اندیشه	تفکر	فکرت

سایر واژه‌ها

تعالی: بلندمرتبه	تاب: توان	اندر: در
حک: تراشیدن	مرغزار: چمنزار	غنیمت: فرصت مناسب
مشاجره: با هم دعوا کردن	فروغ: روشنایی	برافروخت: روشن کرد

